

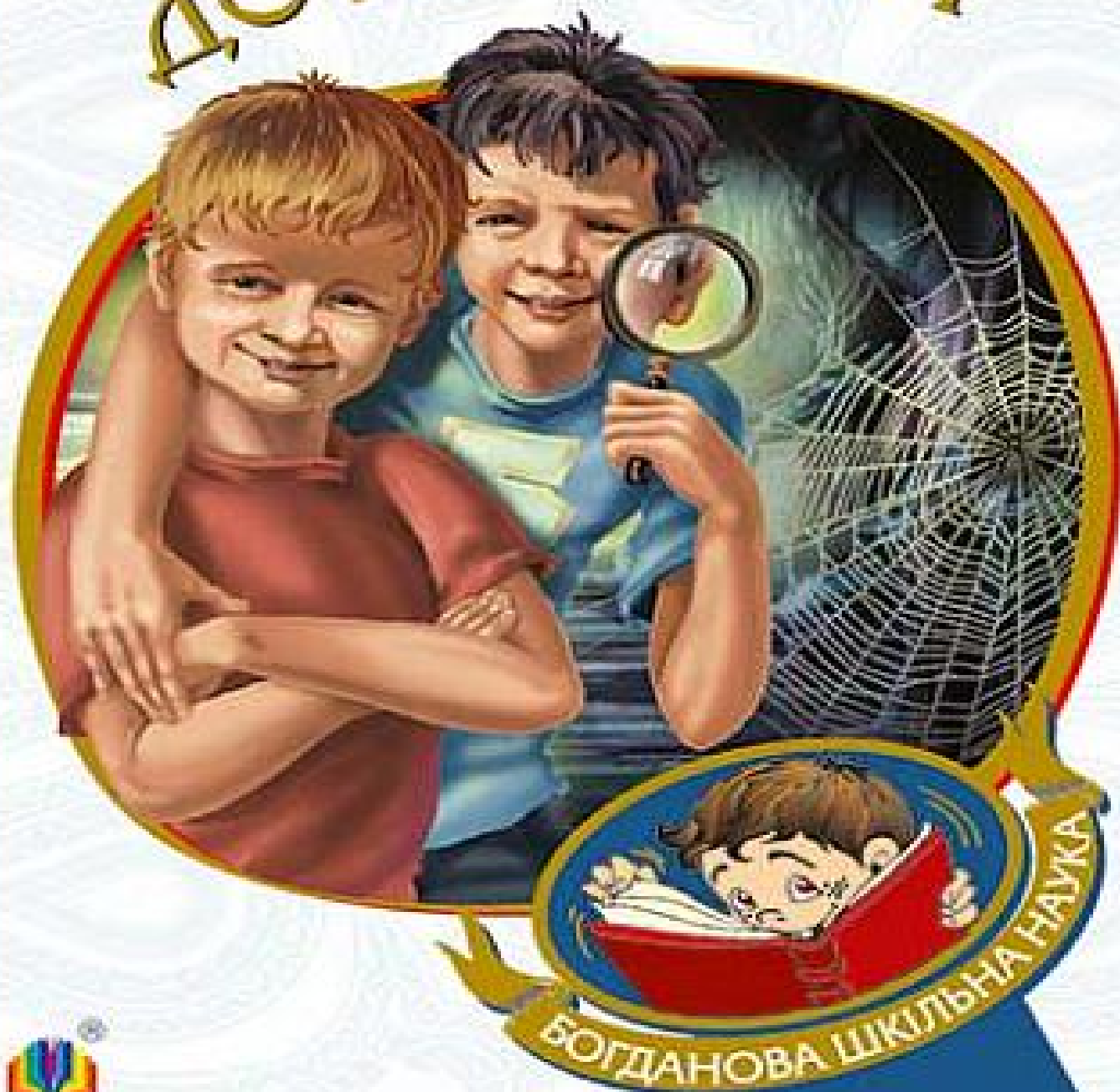
Неймовірні детективи

Про книгу

Звичайні київські школярі, ніколи не думали, що їм доведеться розплутувати загадкові злочини. Проте хіба можна лишатися осторонь, коли поруч коїться неймовірне? А ще, коли в розслідуваннях беруть участь такі креативні капітани міліції?.. Надзвичайно цікаві повісті відомого письменника Всеволода Нестайка запрошують читачів опинитися віч-на-віч із дивовижним. Для дітей середнього шкільного віку.

Всеволод Нестайко

ЖЕЙМОВІРНІ ДЕТЕКТИВИ

© Видавництво "НК-Богдан"

ISBN 978-966-10-7660-9

Всеволод Нестайко
**НЕЙМОВІРНІ
ДЕТЕКТИВИ**

Повісті

Розділ I

Загадкове зникнення.

Женя Кисіль і капітан Горбатюк.

Перше знайомство з Вітасиком Граціанським

У суботу тридцятого вересня о тринадцятій годині двадцять п'ять хвилин раптово і загадково зник учень шостого «Б» класу Вітасик Дорошенко.

Останнім Вітасика бачив його друг і однокласник Женя Кисіль.

— Ну, давай розкажуй все по порядку! — старший слідчий карного розшуку капітан Горбатюк пильно примружився, дивлячись на Женю. Шестикласнику Киселю здалося, що ті примружені очі зазирали йому в самісіньку душу.

— Ну... — Женя зітхнув. — Ну, я вже казав Регіні Ігнатіївні... Я стояв у коридорі біля вікна. Бачу, Дорошенко зайшов до туалету. Минуло півгодини, а він не виходить. Нарешті я не витримав, зайшов — а в туалеті нікого нема.

— А може, ти не помітив, як він вийшов.

— Не міг я не помітити. Я весь час на двері дивився.

— А через вікно?

— Третій поверх. Та й зачинене було вікно. Тільки кватирка. Вузька така. Не пролізти. Він же не горобець, щоб через кватирку вилетіти.

— А чого ти у коридорі стояв?

— Його чекав... — Женя одвів очі. — Щоб помиритися.

— Ви посварилися?

— Ага.

— Чого?

— Та я йому наговорив...

— Що?

— Та... різних слів... нехороших.

— Нащо?

— Та... через того Вітасика.

— Якого?

— Та Граціанського ж... Новачка. Він у нас тільки з'явився...

— Граціанського, кажеш, новачка... — якось неуважливо повторив капітан Горбатюк, оглядаючи «місце події», тобто туалет.

Після школи Женя ще нікому нічого не говорив, — ходив по місту, шукав, сумнівався. Хто його зна, може, він таки проґавив Вітасика, не помітив, як той вийшов...

Але надвечір, коли поприходили з роботи батьки, а Вітасик додому так і не з'явився, Женя не витримав і все розказав. Батьки сполошилися і побігли в міліцію. Почалося офіційне слідство.

У школі було порожньо й безлюдно. Пізній вечір. Тільки в кабінеті директора юрмилися схвильовані вчителі, невміло заспокоюючи Вітасикових батьків. На «місці події» слідчий просив нікого не товктися. Він вирушив туди тільки вдвох з «головним свідком».

Капітан Горбатюк уважно оглянув туалет, скривився, почитавши деякі свіжі написи на стінах і на дверях, які технічки ще не встигли ліквідувати, помацав шпінгалети на вікні, визирнув із вікна у двір, обдивився і розвів руками:

— Щось не те. Через вікно ходу нема. Гола стіна, ринва далеко, аж он де... Або ти просто не помітив, як він вискочив, або...

— Не міг я не помітити! Я очей не зводив! Клянусь! — Женя гупнув себе кулаком у груди.

— Але ж зрозумій. Так не буває. Без причини, з доброго дива, не залишаючи жодного сліду, навіть у фантастичних творах ніхто не зникає. Все у світі має свої причини й наслідки. Кожна загадка має свою розгадку. Інша річ, що іноді її важко розгадати. Але розгадка є.

Отже, давай думати разом. Куди він міг подітися? Хтось із туалету виходив після того, як туди зайшов твій друг?

— Виходив. Якийсь одинадцятикласник вусатий. Валера, здається, звать. Прізвища не знаю. Семикласник Гриша Свистуненко. Вася Таратута з шостого «А». І... і Вітасик Граціанський, про якого я вам говорив. Оце і все.

— А не міг він вийти разом із вусатим одинадцятикласником, ховаючись за нього?

— Не міг. Той одинадцятикласник повз мене отак-о пройшов.

— А за семикласника?

— Свистуненко ще менший за Вітасика. Дарма що семикласник. За нього не сховаєшся.

— А що ж ти наговорив своєму Вітасику через того новачка Вітасика? Ще й звать їх однаково.

— Та... Кажу ж, різні слова образливі...

— Чого?

— Бо дуже вже мій Вітасик тому Вітасику заздри.

— Заздри?

— Ага.

— Чого?

— Ну... через плеєр... І взагалі... Я йому сказав: «Невже ти здатний тільки заздрити, а сам ні на що путне не годен?».

— А ти не заздри?

— Та хай він горить, той плеєр! Разом із Вітасиком! Граціанським, ясна річ.

Отут, дорогі друзі, давайте на якийсь час залишимо Женю Киселя наодинці з капітаном Горбатюком (ми ще до них повернемось обов'язково) і познайомимось ближче з новачком Вітасиком Граціанським, оскільки він у нашій детективній пригоді відіграє роль аж ніяк не останню.

Вітасик Граціанський з'явився у класі через два тижні після початку навчального року. Його поява не була несподіванкою. Всі вже знали, що у класному журналі записаний новачок. Першого ж вересня про це сповістила всезнаюча Муся Чапінога, племінниця вчительки математики Галини Сергіївни. Вона сказала, що новачка нема, бо він із батьками на курорті у Коктебелі, в Криму.

— Ич, паразит, — пхикнув Вітасик Дорошенко.

Ще й не побачивши навіть Граціанського, він уже вперше йому позаздрив. Вітасик Дорошенко ніколи не був у Криму тим паче у Коктебелі.

Коктебель! Це звучало по-іноземному, все одно як Ніцца, Біариц, Марсель... І викликало в уяві синє море, білі кораблі, пальми на набережній, по якій походжають туди-сюди прекрасні кінозірки й пихаті мільйонери у запаморочливих дорогуцких шмотках...

— Чому паразит? — смикнула плечиком гарненька Милочка Петриківська. — Якби тебе повезли, і ти б поїхав. Просто заздриш.

Вітасик почервонів. По-перше, тому що це сказала Милочка. Що б вона не говорила, він завжди червонів. По-друге, тому що вона влучила у самісіньке, так би мовити, «яблучко».

— А от і паразит! — сказав Женя Кисіль. — У Коктебель їздять самі паразити — новочасні багатії.

Що б не сказала Милочка, Женя завжди заперечував. До того ж він був Дорошенків друг із першого класу.

— Ну от не люблю, коли не знають і патякають! — підтримала Милочку Оксана Фіцелович. — Не бачили ще хлопця у вічі, а вже обзивають. От не люблю! Подивилися б на себе!

— Є на що дивитися! — пхикнула Милочка.

Вітасик знову почервонів.

— Є чи не є, а все моє! Подумаєш, красива, як свиня сива! — Женя любив римувати.

Одне слово, як бачите, ще до своєї появи Вітасик Граціанський викликав у класі гарячі розмови і навіть дискусію.

І от він з'явився.

— Салют, чуваки! Привіт, чувихи! Ну, як у вас тут атмосфера? Жити можна? Кисень не перекривають?

Очі його весело іскрилися. Збентеженості, ніяковості, як це буває у новачків, не помічалось ані крихти.

Стрункий, кучерявий, гарний, з блискотливими карими очима, Граціанський одразу сподобався дівчаткам. І від перших же його слів вони охоче, поблажливо захихикали.

Хлопці хотіли втерти йому носа, і Шурик Дармовис уже навіть вигукнув:

— Диви, який шустрик! От я тобі зараз...

Але Граціанський миролюбно схилив голову набік і голосом кота Леопольда з мультфільму проказав — Реб'ята, давайте жить дружно!

Всі засміялися. Конфлікту не вийшло.

На Граціанському була фірмова джинсова куртка, адидасівські кросівки, на лівій руці японський годинник.

Вітасик перехопив затуманений погляд Милочки, спрямований на Граціанського, і в нього замарудило в грудях.

Так почалися муки заздрості Вітасика Дорошенка.

Граціанський виявився дуже компанійським хлопцем і з кожним днем завойовував дедалі більші симпатії класу. Уже й хлопці дивилися на нього з інтересом, а деякі навіть із захопленням. І Шурик Дармовис кинув Вовку Сороку і пересів до Граціанського, щоб грати з ним на уроках у «морський бій».

На перервах навколо Граціанського завжди юрмився великий гурт однокласників, які, роззявивши рота, слухали його дотепні теревені. А теревенити Граціанський був гараздий: то він розповідав про письменницький будинок творчості у Коктебелі, де бачив на пляжі найзнаменитіших письменників у самісіньких плавках. То про Піцунду на Кавказі, про мавпячий розплідник в Африці, де його мало не вкрав орангутанг. То про Балтику, де ходив у море на справжньому риболовецькому траулері і трохи не випав за борт... То про захоплюючі мандрівки на пароплаві по Дунаю. Здається, пів земної кулі об'їздив із батьками той чортів Граціанський.

А Вітасик Дорошенко, крім села Війтівці на Вінниччині, де жила його бабуся, та Дніпропетровська, де жили дядько з тіткою, ніде в житті ще й не був.

Незабаром увесь клас уже признав Вітасика Граціанського. Лише Вітасик Дорошенко та Женя Кисіль зберігали ворожий нейтралітет. Відверто виступати проти нього вони вже не наважувалися. Але й поділяти захоплення однокласників не могли. Коли Милочка говорила з Граціанським, Вітасик мовчки зціплював зуби і червонів, а Женя намагався сказати їй щось ущипливе. Та Милочка в їхній бік навіть не дивилася і уваги на їхні «демарші» не звертала аніякісінької.

Батько Граціанського був якимось начальником у торговельній мережі, і переїхали вони у цей район тому, що купили квартиру в

новому будинку. То був будинок особливого планування — з двоповерховими квартирами з каміном у вітальні, з кількома санвузлами, про який, зітхаючи, говорили усі мешканці їхнього району. В тому незвичайному будинку придбали квартири і люди незвичайні — футболісти, хокеїсти, заслужені артисти, лауреати і високопосадовці. Головною причиною зітхань у чергах була не стільки ота казкова двоповерховість квартир, скільки санвузли, бо там, серед іншого, була одна річ, про яку говорилося, стишуючи голос, червоніючи й опускаючи очі. То була річ сороміцька і називалася вона «біде» (з наголосом на кінці).

Переважна більшість класу навіть не уявляла, що така сороміцька річ взагалі існує в природі... І коли Граціанський розповів, що то таке, хлопці дуже розвеселилися.

І довго реготали противними голосами. А Женя вирішив, що на цьому можна зіграти, і на відомий мотив склав про Граціанського пісеньку:

*І шумить, і гуде,
Бо у нього є біде,
Ви такого ні у кого
Не побачите ніде.*

Але пісенька успіху не мала. Дівчата сказали «Фу!», а хлопці промовчали.

Авторитет Граціанського не похитнувся ні на міліметр.

Вітасик уже кілька разів пробував обережно різними натяками заводити з батьками розмову і про джинсовий костюмчик, і про адидасівські кросівки, і про японський годинничок. Але натяки до батьків не доходили. Вітасикові батьки були звичайнісінькі люди: тато Дорошенка — енергетик на заводі металовиробів, мама — економіст у конторі, назву якої Вітасик ніяк не міг запам'ятати. Звідки ж їм було узяти отой адидас?

Вітасик, звичайно, це чудово розумів, але... Як же ж хотілося мати оте, що мав його теско Граціанський! І коли тато після одного з натяків сказав, що головне у шкільному житті не різний мотлох, джинсики-кросівки, а навчання, Вітасик так скривився, наче розкусив кисллицю.

Та зовсім був повержений Вітасик, коли одного разу Граціанський прийшов у школу з найновішим mp3-плеєром. О! То була бомба не лише для Вітасика. Для всього класу. Такий плеєр у шестикласника!

Граціанський великодушно дав послухати всім — усім без винятку. Кожен вставляв у вуха маленькі навушнички і завмирав на хвилину з роззявленим ротом.

І як не ставилися у душі до Граціанського Женя і Вітасик, не вистачило в них сил відмовитися. То вже треба було бути надлюдиною. А вони були люди звичайні. І коли надійшла черга спершу до Киселя, він мовчки тремтячими руками запхнув у вуха навушнички.

Потім те ж саме зробив Дорошенко. І враз поринув у дурманні ритми наймоднячої музики. То було неймовірно. Такий крихітний плеєр, а в тебе повна голова музики.

Граціанський усміхався поблажливо й переможно.

Коли на уроці літератури Вітасик, як завжди, обернувся до Милочки, то побачив, що вона сидить зі скляними очима, відчужена та бліда. І хоч під її пишним волоссям, що спадало на вуха, не видно було навушничків, Вітасик зрозумів, що вона — слухає!

Граціанський захоплено грав із Дармовисом у «морський бій» і на Милочку навіть не дивився.

Серце Вітасика Дорошенка повільно розривалося на дрібненькі шматочки.

То була пекельна мука.

Як заздрив він Граціанському!

Тоді-то й признався він Жені...

А Женя йому й наговорив...

І вони посварилися.

Отут нам саме й час повернутися на «місце події», де Женя Кисіль щойно закінчив розповідати капітану Горбатюку про Вітасика Граціанського.

— А хто вийшов із туалету останнім? Перш ніж туди зайшов ти? — примружився капітан.

— Граціанський.

— Отже, він, а не ти, останнім бачив твого друга. Ти з ним не говорив?

— Не говорив. Хотів, але не зміг. Його нема вдома. Вони кудись усі на машині поїхали. Сусідка сказала.

— Сьогодні?

— Ага.

— Ну що ж... Цілком природно. Є у людей машина, чого не поїхати. Така погода... Доведеться розмову з Вітасиком Граціанським відкласти до понеділка, — капітан Горбатюк зітхнув. Ні огляд «місця події», ні розмови з головним свідком на загадкове зникнення шестикласника Дорошенка світла не пролили.

Перший день слідства не приніс анічогісінько.

Розділ II

Два капітани.

Несподіваний телефонний дзвінок.

Справа заплутується ще більше

Капітан Горбатюк сидів у своєму кабінеті, дивився у розчинене вікно і чухав потилицю. Він не любив безглуздих, як то кажуть, тупикових ситуацій. А ця була саме такою. За родом своєї діяльності йому весь час доводилося мати справу з секретами, загадками і таємницями. Він їх ніколи не боявся, терпляче починав розплутувати найзаплутаніший клубок найскладніших ситуацій, обережно перебираючи то ту, то іншу ниточку. Але тут жодної ниточки не було. То не був клубок, то була більярдна куля — гола як коліно. Хлопець зайшов у туалет на третьому поверсі і зник, пропав, як булька на воді. Жодного сліду, жодної версії. Щось неймовірне, незбагненне. Глухий кут. Як ота стіна у дворі, на яку виходить вікно його кабінету, — кам'яна, монолітна, непроникна.

І враз над підвіконням на тлі тої глухої стіни, у яку безпорадно втупився капітан, з'явилася голова.

— Шерлок Горбе! Ну ти даєш! Ми ж домовилися!.. Я чекав-чекав... А ти тут потилицю чухаєш, — сірі очі, опушені рудими віями, дивилися докірливо.

— Вибачай, Толю, ти вночі чергував. Я не міг тебе попередити. Заходь.

І поки Толя, а точніше капітан Анатолій Петрович Попенко, слідчий відділу боротьби з економічними злочинами, іде з двору до кабінету, кілька слів про двох капітанів.

Колись давно, як вони ще були на другому курсі, викладач

криміналістики професор Китайгородський пожартував:

— Бути вам, студенте Горбатюк, українським Шерлоком Голмсом. І здібності у вас аналітичні, безперечно, є, дедуктивний метод опануєте легко. І прізвище якраз підходяще, наче спеціально предки подбали... Адже що таке «горб» українською мовою? Майже те саме, що «holm» англійською — горбок у річці. Височина. Отже, дерзайте! Постарайтеся зійти на ту височину.

Друзі після цього жартома почали називати Горбатюка «Шерлок Горбе». І Стьопа Горбатюк на це прізвисько не ображався навіть тоді, коли став уже Степаном Івановичем.

Капітан Попенко вчився з Горбатюком в одному класі, а потім в одній групі на юридичному факультеті. Були друзями дитинства. Завзятими любителями пригод і таємниць. Тому й подалися у юристи, у слідчі. Тільки один потрапив у карний розшук, а другий до відділу боротьби з економічними злочинами — так уже склалося.

— Ну що таке? Замість того, щоб давно закидати вудочки на річці, ти... — вигукнув капітан Попенко, штовхаючи двері кабінету.

— Вибачай, друже, не до риболовлі. Справа.

— У нас із тобою без кінця справи. Одна закінчується, друга починається. Сьогодні ж неділя. Тобі відпочинок потрібен? Що таке?

— Хлопець один зник. Шестикласник.

— Ну-у... Скільки тих шестикласників щодня зникає і з'являється! Чи то ми з тобою не зникали? Згадай, як самі у ліс гайнули й заблукали, аж на другий день повернулися. Забув? У мене досі, як згадаю, вухо болить, яке тато крутив.

— То інша справа. Тут хлопець зайшов у туалет шкільний, на третьому поверсі. І не вийшов. Наче у повітрі розтанув.

— Хто це бачив?

— Друг його, однокласник.

— І більше ніхто?

— Ніхто, — кивнув Степан Іванович.

— Вигадує той друг-однокласник. Фантазує.

— Я сам спершу так думав. Але потім повірив. Дуже щиро хлопець каже. І професійна інтуїція мені підказує, що так воно й було.

— Як? Розчинився у повітрі?

— Ні. Але що зайшов і не вийшов...

— А де ж він подівся?

— Оце мене й мучить... Ти ж знаєш, що таке інтуїція у нашій справі.

Капітан Попенко зітхнув:

— Знаю. Незбагненна річ. Але без неї... Ану, розкажи трохи детальніше.

І капітан Горбатюк почав розказувати те, що ви вже знаєте.

— Він вийшов! — переконано сказав капітан Попенко, вислухавши все до кінця.

— Як?

— Дуже просто. Ногами.

— Але Женя Кисіль не зводив погляду з дверей. Я йому вірю. Він дуже хотів помиритися, чекав. А коли людина чекає, не хоче проґавити... — От не зводив погляду, а на якусь мить, мабуть, щось його увагу відвернуло — і в цей час... Всі ж фокуси ілюзіоністів на цьому побудовані.

Телефон задзвонив так несподівано, що обидва капітани мимохіть здригнулися.

— Капітан Горбатюк слухає.

— Пане капітан! Він тільки що дзвонив! — жіночий голос тремтів і зривався.

— Хто?

— Вітасик... Тобто... — вона замовкла.

— Дзвонив? От бачите! Я ж вам говорив, що знайдеться! — капітан Горбатюк від збудження не помітив, що перебив жінку і кричить, потім враз опам'ятався: — Пробачте! Пробачте! Я вас перебив.

І, прикривши трубку рукою, тихо сказав другові:

— Це мати хлопчика. Він дзвонив.

— От бачиш! Даремно зірвав рибалку! Бармалей! — капітан Попенко посварився на нього кулаком.

— Але то був не він, — тихо сказала на тому кінці дроту жінка. — Я так хвилююся... — у голосі її бриніли сльози.

— Що?! Як — не він?! — здивовано спитав Горбатюк.

— Не він, не він. Голос був не його.

— Ну, заспокойтесь. По телефону іноді так змінюється голос.

— Що ж я — голосу свого сина не можу впізнати? Що він — не говорив зі мною по телефону? То був не він, — вона заплакала.

— Стривайте, стривайте. Не хвилюйтесь. Давайте по порядку. Перекажіть все як було. Постарайтеся згадати все до найменших дрібниць.

— Ну... Раптом дзвінок... І, знаєте, серце у мене чогось... я наче відчула... ще не беручи трубки... Але дзвінок міжміський... вони ж відрізняються... довші й наче настирливіші... Я схопила, до вуха і — аж закам'яніла вся. «Мамочко! Це я! Не хвилюйся! Зі мною все гаразд. Я, може, не приїду ще два-три дні... Але ти не хвилюйся. Все буде добре!» Та голос абсолютно чужий, не його... «Хто це?» — питаю, ледь не вмливаючи. «Та я ж, Вітасик!» — «А чого в тебе такий голос... не твій?» — «Правильно! Не мій! — каже. — Але все одно це я». — «Де ти?» — «Потім усе розкажу. Потім. Говорити більше не можу. Прощай! Не хви...» — і перервалосся. І короткий гудок — пі! Що це означає?.. Боже мій! Я так хвилююся!

— Ну, по-перше, тепер підстав хвилюватися менше, ніж було. Син ваш живий. Це ясно. І це головне. А щодо голосу — телефон може так спотворити голос, що його й рідна мама не впізнає. Що в цьому разі й відбулося.

— Ви гадаєте? А чого він сказав: «Не мій голос»? Що це означає?

— Ну... може, хотів сказати, що застудився, захрип...

— Ні. Ніякої хрипоти. Голос дзвінкий... Але не його. Не його. Що це може бути? Може... може, його викрали?..

— Хто?

— Якись... мафіозі. Зараз стільки всього пишуть...

— Наскільки мені відомо, ви не підпільні мільйонери, до жодних афер не причетні, отже, викрадати вашого сина нікому немає жодного сенсу. А просто так дітей не викрадають.

— Але що ж тоді думати? Що? — майже істерично вигукнула мати.

— Заспокойтесь. Візьміть себе в руки. Ми постараємося зробити все, щоб знайти вашого сина.

— Я вас благаю! Я вас прошу!.. Пробачте... Пробачте... До побачення...

Поклавши трубку, капітан Горбатюк переказав другові цю несподівану й дивну телефонну розмову.

— Ну, що скажеш?

— Скажу, що той твій «пропацій» шестикласник — свиня,

точніше — поросся. Не жаліє матері. І я б із задоволенням нам'яв йому вуха. Як колись мені тато. Хоча це нічого не дає. Бо потяг до авантюр у цьому віці нездоланний. Ти ж сам пам'ятаєш. Якщо вдача мандрівна, то...

— Куди ж його все-таки погирило? Сказати, що знайдемо, легше, ніж знайти. Але я мусив її заспокоїти...

— Гадаю, — переконано мовив Анатолій Петрович, — він з'явиться сам.

— А я, значить, сиди і жди біля моря погоди?

— А що ж ти можеш вдіяти?

— Сьогодні, — зітхнув Степан Іванович, — мабуть, уже нічого. А завтра зранку поговорю з Вітасиком Граціанським. Для початку.

Розділ III

Ще одне зникнення. Школа вирує.

Таємничий голос за спиною.

Капітан Горбатюк вражений

Але поговорити з Вітасиком Граціанським капітану Горбатюку не вдалося. Бо Вітасик Граціанський у понеділок зранку до школи не прийшов. Удома його не виявилось теж. Ні його, ні батьків.

На роботі у Бориса Борисовича Граціанського були дуже здивовані:

— Ні! Не у відпустці. Має бути. Не попереджав. До того ж сьогодні збори. Всього колективу. І Борис Борисович робить доповідь. Про поточну ситуацію. Дивно. Дуже дивно. Може, зламалася машина. Не дзвонив. Ні.

В інституті, де викладала Елеонора Іванівна Граціанська, теж хвилювалися:

— У неї ж сьогодні три пари... Хоч би попередила. Це просто безвідповідальність! Мусимо доповісти деканові.

Капітан Горбатюк отримав довідку в управлінні — серед дорожніх аварій машина Граціанського не зареєстрована.

Шостий «Б» вирував. На уроках учителі навіть не робили зауважень за розмови.

— Ой! Ви знаєте, ви знаєте, я відчувала, що щось станеться, — тримаючись рукою за щоку, хитала головою Милочка Петриківська. — Вітасик був такий дивний у суботу. Просто абсолютно на себе не схожий. Абсолютно!

— А Дорошенко!.. Хто б подумав?! — жахалася Оксана Фіцелович. — Такий начебто скромний, тихий... і раптом так загадково зник... Ще й дзвонив звідкись не своїм голосом. Дивина!

— Це мафія! Я вам кажу! — рубав рукою повітря Шурик Дармовис. — От побачите, будуть щось вимагати. Просити викуп.

— Або вб'ють, — сказав і втягнув голову в плечі Вова Сорока (аж самому стало лячно).

Ніколи Женя Кисіль не користувався такою увагою й популярністю. На перерві його оточував такий гурт учнів, який оточує хіба що знаменитих кіноакторів. Він стільки разів уже повторював свою розповідь, що вивчив її напам'ять.

У туалет на третьому поверсі було справжнісіньке паломництво. За своїм прямим призначенням цей заклад того дня не працював зовсім. Двері його не зачинялися. Сунули всі — від першого до десятого класу. Навіть цікаві дівчата дозволяли собі кидати туди оком (хоча туалет, як ви розумієте, був хлопчачий). Обмацували стіни, вікно, двері, навіть зазирали туди, куди зазирати було безглуздо.

Причому раз у раз хтось жартував, хихикав, і на мить вибухав сміх, та одразу знаходився хтось, хто говорив: «Ви що?! Може, хто його зна, а ви...».

Жені Киселю було не до сміху.

Порожнє місце за партою поряд із ним, де завжди сидів Вітасик Дорошенко, бентежило і лякало. І те, що Вітасик так таємничо зник саме тоді, коли Женя хотів із ним помиритися, сповнювало серце тривогою і почуттям провини. Нащо він йому говорив про ті заздрощі? Ну й що — хай би собі заздрих. Подумаєш. Не говорив би — вони б не посварилися. І нічого б, може, не трапилось. А тепер...

Як сумно й самотньо йти після школи додому через безлюдний парк!

Погода зіпсувалася. Ще вчора було сонячно, тепло, а сьогодні вітер нагнав хмари, і хоч дощ уже припинився, мокрі лавки на алеях порожні.

Ще позавчора вони з Вітасиком ганяли тут по асфальту каштани —

грали у футбол. І сміялися, аж захлиналися — чогось їм було дуже смішно. Від згадки про той сміх боляче стислося серце.

І раптом...

Він аж здригнувся, коли несподівано почув зовсім близько за спиною хрипливатий басовитий голос:

— Не хвилюйся. З ним усе гаразд.

Женя обернувся і... похолов. На алеї позад нього нікого не було. Ні попереду, ні позаду — ні душі. Але голос звучав так близько, наче той, хто говорив, стояв майже впритул до нього.

Наступної миті Женя почув цокіт копит, що віддалявся. Наче то поскакав невидимий вершник.

Це було так страшно, що у Жені затерпла потилиця.

Він зойкнув і кинувся навтьоки.

...Де трапляється щось неймовірно, там частенько відбуваються й аж ніяк не передбачені, несподівані, дивні збіги обставин.

Тільки-но Женя вибіг з парку, як буквально-таки налетів на капітана Горбатюка.

— Стоп! Що таке? Чого біжиш як оглашений? — капітан ухопив Женю за руку.

— Ой! — зойкнув Женя і, задихаючись, почав розказувати.

— Гм, — недовірливо посміхнувся капітан Горбатюк. — Щось ти, брате, я бачу, схильний до містики. Чи не галюцинації в тебе, бува? Ти вночі по карнизах не розгулюєш?.. Ану, ходімо на ту алею.

Вони пішли назад, у парк.

— Отут, — сказав Женя.

— А невидимий вершник поскакав у той бік?

— Ага.

Вони повільно йшли алеєю, роззираючись навсібіч.

Дерева обабіч росли тоненькі, молоді, схватися за ними було просто неможливо.

— Ой! Дивіться! — зупинився раптом Женя.

На мокрій землі біля самого асфальту чітко вимальовувався слід від підкови.

— Тю! — капітан Горбатюк здивовано звів брови.

— А ви казали... галюцинації!

Капітан уважно оглянув усе навколо.

— Більше нема... Наче скавав по асфальту і тільки раз оступився. Може, й справді був цокіт... їздить же візник у циліндрі на фаєтоні «Ренесанс», дітей катає. Тільки не в цьому парку. Та й фаєтон ти б помітив. Він так швидко не зникне. От загадуєш ти мені ребуси-кросворди!

— Ну, не вигадую я, не вигадую! Чесне слово!

— Та в тому-то й біда, що я тобі вірю. Але нам із тобою, боюсь, ніхто не повірить. От їй-богу!.. Не слідство, а якась міфологія.

Провівши Женю майже до самого дому, капітан повернув назад. І знову пішов через парк. Власне, він ішов до школи, коли зустрів Женю. Йому треба було негайно поговорити з директором школи Регіною Ігнатіївною.

В кишені у капітана лежав лист, який щойно підкинули. Не надіслали поштою, а саме підкинули. Він лежав на підвіконні його кабінету й був адресований саме йому, капітану Горбатюку. І прізвище адресата на конверті, і сам лист були надруковані на принтері.

«Пане капітан!

Поспішайте, якщо не пізно. Може, Вітасик Дорошенко вже й неживий. Він совав носа туди, куди не слід. Зацікавтесь наркоманами з одинадцятого «А».

Підпису не було.

Анонімки бувають різні. На цю не прореагувати було неможливо.

Капітан ішов безлюдною алеєю, поринувши у свої думки.

«Яка це біда — наркоманія. Звідки вона взялася на нашу голову? Скільки непоправного лиха приносить!

І найстрашніше, що вона поширюється серед школярів. Довірливі й немудрі, спонукані могутнім і незнищеним потягом до незвіданого, цікавістю жадібної до пізнання нового душі, вони як метелики на вогонь летять і згорають. Заради того проклятого смертельного кайфу вони стають здатні на будь-яку підлість, на злочин, навіть на вбивство»...

— Вбивства нема... Він живий! — пролупав за спиною капітана хрипливатий басок.

Капітан різко обернувся. Ззаду не було нікого.

І в ту ж мить капітан почув цокіт копит, що віддалявся.

Скільки сягало око, алея була безлюдна...

Розділ IV

Одинадцятикласник Валера.

Ниточка для версії

Тобі треба звернутися до невропатолога, дорогий друже, — сказав капітан Попенко.

— Не знаю. Може, й треба, — зітхнув Горбатюк. — То що — й хлопцеві звертатися? Масовий психоз?

— Ну, хлопець — явний фантазер. І друг зник із туалету безслідно. І таємничий голос за спиною... І цокіт копит... Щось багатенько.

— Але слід від підкови я на власні очі бачив.

— Проте увечері, як ми з тобою пішли, його вже не було.

— Цілком природно. Після того знову пройшов дощ. Слід змило...

— Навіть і натяку не було, — з притиском сказав Анатолій Петрович.

— Може, я не зовсім точно запам'ятав місце. Я був стривожений тим листом.

— От із цього й треба починати. Ти був знервований. А вдача у тебе вразлива з дитинства. Під впливом розповіді хлопця, та ще й того сліду на мокрій землі, схожого на підкову, тобі й вчулося...

— Ні, Толю... не вчулося, — Горбатюк похитав головою. — То не була слухова галюцинація. Я виразно чув і голос — хрипливатий басок — і цокіт копит.

— Ну, гаразд, залишмо поки що це... Ти хоч не кажи нікому, особливо хлопцеві.

— Та поки що не казатиму. Звичайно.

— Розкажи про свою розмову з директоркою.

— Нічого конкретного розмова не дала, — почав Степан Іванович. — В одинадцятому «А» учні різні. Є серйозні, які готуються до вступу в інститути, вчать — ніколи, як то кажуть, і вгору глянути. А є й лайдаки, шумовиння — у голові лише диско-бари, музика, шмотки, мобілки, DVD

і те-де. Вона запевняє, що відвертих наркоманів, тих, що на голку сідають, нема. Але є групка, що гуртується навколо Валери Лобуренка, сина директора кафе, — поведінки небездоганної. І випивають, і гуляють, і, здається, травку покурюють. Того Валеру двічі навіть затримували. За бійку. Один раз — на стадіоні, з фанами. Вдруге на

концерті альтернативної музики.

— Стривай-стривай, Валера, кажеш? А як того вусатого звали, що з туалету вийшов?

— Так, Валера.

— Треба перевірити, — мовив капітан Попенко. — От уже й щось конкретне. Це не таємничий голос за спиною, не цокіт невидимих копит. А живий одинадцятикласник. Ниточка для версії.

Був пізній вечір. Вони сиділи на балконі дванадцятого поверху і дивилися, як миготять унизу вогні міста.

Їхні квартири були поряд, на одній площадці. Так уже склалося: друзі дитинства, що сиділи за однією партою в школі та в інституті, вони зараз були й сусідами. Вони одержували квартири одночасно у відомчому будинку і попросили, щоб їх поселили разом. Добре, коли поряд вірний друг, коли є з ким порадитися. Особливо коли ти слідчий і стикаєшся з такими ситуаціями, що однієї голови буває замало. Недарма у Шерлока Голмса був доктор Ватсон...

А Женя Кисіль у цей час лежав на тахті і ніяк не міг заснути. Він усе згадував і згадував те, що відбулося в алеї парку. І серце його калатало, як дзвін. Йому так хотілося поділитися, розказати мамі, татові, але капітан Горбатюк узяв з нього слово, що він поки що нікому нічого не говоритиме.

На стіні проти тахти висіла картина.

На картині, схрестивши ноги, сидів і грав на бандурі козак з оселедцем і в червоних шароварах. Поряд із ним стояв тонконогий гривастий красень-кінь. На небі висіла крива шабля, гранчаста пляшка, пістоль і капшук із порохом чи табакою.

То був козак Мамай, славнозвісний герой мальованого українського фольклору.

Тато купив цю картину у художньому салоні після того, як прочитав химерний роман Олександра Ільченка «Козацькому роду нема переводу, або Козак Мамай і чужа молодиця». Читаючи роман, тато дуже сміявся, захоплено вигукував і хвалив автора. У романі невидимий козак Мамай скакав на невидимому коні і творив різні дива.

Жені дуже подобалася картина і образ козака Мамаю. Він навіть почав писати про нього поему. Про те, як злі темні сили полонили козака,

заточили десь у підземелля, а невидимий кінь утік.

Зараз, лежачи в ліжку, Женя, як завжди перед сном, дивився на картину. Вечір був місячний, і сріблясте світло осявало козака з бандурою. Мамай дивився просто на Женю.

І враз несподівана думка майнула в голові: «А що як у парку то був... козак Мамай? Він же буває невидимий і кінь невидимий?» Ця думка збентежила Женю, і він почав сам себе умовляти: «Ну що ти, їй-богу! Козак Мамай — вигадка, герой фольклору, та ще й мальованого. Тато ж казав. Так можна і в чорта з рогами повірити! Дурником якимось стаєш, дорогий Женю...»

І раптом...

Раптом козак Мамай на картині усміхнувся й підморгнув Жені.

Женю аж підкинуло. Невже здалося? Що це з ним робиться?.. Суцільна якась химерія. Може, хвороба нервова починається...

Він крутився години півтори, не міг заснути. І все позирав на картину. Але Мамай був незворушний. Більше він не усміхався і не підморгував.

Про те, що капітан Горбатюк теж почув таємничий голос і цокіт копит, Женя, певна річ, не знав.

Розділ V

Невідомий спостерігач. «З якого ви, пробачте, райвідділу?» «Сам, без мене, нічого не роби!»

Прокинувшись уранці, Женя вже не був певний — чи справді усміхався й підморгував йому козак Мамай, чи це йому наснилося.

На чистому безхмарному небі сяяло сонце, наче й не було вчорашньої негоди. З телевізора лунала бадьора естрадна музика ранкової передачі «120 хвилин». А з картини дивився, не усміхаючись і не підморгуючи, звичайнісінький намальований козак. Все було нормально.

Біжучи до школи, Женя був сповнений бадьорості й оптимізму.

Але в школі настрої у нього знову зіпсувався. Місце поряд із ним за партою порожніло. Вітасик не з'явився. Граціанського не було теж.

Шостий «Б» припишк. На уроках сиділи мовчазні, зосереджені,

похмурі. Ніхто вже нічого не говорив. Все повибалакували вчора.

Було ясно — щось таки трапалося. Всіх охопила справжня тривога.

Після уроків Женя Кисіль прожогом кинувся у парк до алеї, де вчора почув таємничий голос. Із трепетним серцем він кілька разів пройшовся алеєю туди й назад. Але сьогодні ніякого голосу за спиною не було. Може, тому, що алея не була безлюдною. На лавках сиділи якісь бабусі, біля яких гралася дошкільняча малеча. Відчувши на собі здивовано-підозріливі погляди бабусь, коли він уп'яте чи вшосте проходив повз них, Женя нарешті облишив свої експерименти і вийшов з парку.

Треба було йти додому — обідати. Але їсти не хотілось, і він відчував нагальну потребу щось робити, діяти. Він не міг сидіти склавши руки і спокійно чекати, коли не відомо, що з другом. Треба хоч у батьків спитати, може, є якісь новини. Але спитати не було в кого — батьки, мабуть, були на роботі. На його дзвінки ніхто з квартири не відгукнувся.

І Женя пішов до нового будинку, де мешкав із батьками Вітасик Граціанський. Може, хоч вони з'явилися. Може, щось знають. Не випадково ж вони зникли одночасно.

Білий, обкладений плиткою будинок стояв на схилі гори. З фасаду була вулиця, а у дворі починалася обросла деревами й кущами гора. Після появи у класі Граціанського і його розповідей про незвичайні квартири того будинку у хлопців розпалилися почуття. І хоч це було не дуже гарно — зазирати у чужі вікна, цікавість перемагала виховні настанови. Хлопці крадькома дряпалися на гору і, ховаючись за деревами та кущами, намагалися зазирнути у квартиру Граціанських. Правда, з цього майже завжди нічого не виходило. Вікна були щільно запнуті візерунчастими тюлевими завісами, а то й важкими, блискітливими парчевими порт'єрами. Хіба що коли балкон був відчинений, вони бачили м'які стільці на гнутих ніжках навколо овального полірованого столу й у глибині — скляну шафу з безліччю кришталевих ваз, бокалів, фужерів і чарочок...

І все-таки зазирати було неприємно. Наче злодій чи шпигун якийсь. Женя не хотів, щоб його бачили. Тому він обійшов будинок, видерся на гору з іншого боку, а вже тоді почав обережно спускатися туди, куди визирали вікна й балкон квартири Граціанських.

Спускаючись, Женя дивився під ноги, щоб не зірватися, і не одразу помітив його.

Від несподіванки Женя хапливо смикнувся, гілка, за яку він тримався, з тріском вломила, і кремезний дядько, що, ховаючись за деревом, у бінокль спостерігав за вікнами й балконом Граціанських, різко обернувся.

Кілька секунд тривала німа сцена.

— Ой!.. Ви... з міліції? — здогадався нарешті Женя.

— З міліції? — якось здивовано перепитав дядько і враз нахмурився. — А... авжеж!.. А ти що тут робиш?.. Ану, киш звідсіля! Не заважай!.. Киш, кажу! Киш!

Женя поспішливо подерся на гору.

«Він не з міліції! Не з міліції! Точно! Здивувався, коли я сказав». Женю охопив страх. Дядько був здоровенний, м'язистий (це відчувалось навіть під курткою), зовсім лисий, з настовбурченими вусами і чорною неголеною стернею. І очі — витрішкуваті, сердиті, нахабні.

Райвідділ міліції містився зовсім поряд із новим будинком.

Може, якби кабінет капітана Горбатюка не був би на першому поверсі, і вікно не було відчинене, і Женя не побачив капітана, він би й не наважився. А так...

Женя кахикнув, щоб привернути до себе увагу.

Капітан звів очі.

— О! Це ти? Що таке? — він одразу відчув, що Женя хоче щось сказати. — Ви... не надсилали... свого працівника... з біноклем... до квартири Граціанських? — оддихуючись, спитав Женя.

— Що? Якого працівника?

— Там... хтось підглядає зараз...

— Що? Хто?.. Стривай, я зараз вийду...

Збиваючись, Женя розповів про лисого дядечка з біноклем.

— Ану, ходімо...

Незнайомця вони зустріли на вулиці біля нового будинку, він виходив із подвір'я. Глянув на Женю, на капітана, трохи зблід, але пішов прямо на них.

На вулиці він здавався ще вищим і могутнішим. Легка спортивна куртка була розстебнута, з-під неї виднілась майка з яскравими

іноземними написами, що облягала широченні груди культуриста, на яких висів бінокль.

— Пробачте! — капітан козирнув. — Дозвольте кілька питань.

— А що таке? — «культурист» глянув на Женю, і якби поглядом можна було спопеляти, від Жені лишилася б на тротуарі жменька попелу.

— Та от... хотілося б, пробачте, дізнатися, з якого ви райвідділу?

— Що?.. — він знову блиснув на Женю. — А-а... То я пожартував...

— Дотепний жарт. Будь ласка, ваші документи.

— Що-о? А з якої це речі? — дядько дивився нахабно й визивно.

— Пробачте, ми розслідуємо зараз одну справу, і, гадаю, вас не образять...

— А причому тут я до ваших справ?

— Ваша агресивність починає здаватися підозрілою, — капітан говорив дуже ввічливо, але твердо.

Здоровань не витримав і потягся своєю величезною рукою до кишені. Витяг посвідчення, простягнув капітанові. І тільки тут Женя помітив на його куртці значок майстра спорту.

— Ще раз пробачте, пане Шипуля, але чи не будете ви ласкаві пояснити, чим вас так зацікавили вікна й балкон квартири Граціанських?

— Яких Граціанських? Не знаю ніяких Граціанських... — Шипуля явно нервував. — Я нікуди не дивився... Та що ви мене допитуєте? Що вам треба? Я нічого протиправного не робив. Пацан вам щось наплів, а ви... Не маєте права! Недарма, недарма пишуть про зловживання міліції.

— Та ви не горячкуйте. Ніхто вас не допитує. Можете не відповідати. Ще раз пробачте. Будь ласка! — капітан простягнув Шипулі посвідчення. — А документ, між іншим, не дійсний. Ще позаторік треба було продовжити.

Шипуля нічого не сказав, мовчки взяв посвідчення, мотнув головою й пішов.

— До побачення! — у спину йому гукнув капітан.

Шипуля обернувся.

— Мені з вами бачитися ні до чого. Прощайте!

І, вже не обертаючись, завернув за ріг.

— Хто він? — спитав Женя.

— Тренер, із боротьби самбо. По-моєму, колишній. Спасибі тобі, Женю, за оперативність. Молодець. Цей Шипуля Василь Іванович, може, й не просто з цікавості дивився у бінокль. Але не будемо надто підозріливими. Може, ми й помиляємося. А що ти там робив на горі? Чого ти поліз зазирати?

— Хотів дізнатися, чи не приїхали... — почервонів Женя.

— Я тебе дуже прошу. Ти, будь ласка, власного розслідування не проводь. Бо ще, чого доброго, й тебе шукати доведеться, — капітан Горбатюк подивився Жені просто у вічі. — Я тобі наказую, чуєш! Сам, без мого дозволу, нічого у цій справі не роби. Домовилися?

— Ну... добре... — не дуже охоче погодився Женя.

Розділ VI

Валера щось приховує.

«Не подобається мені Шипуля».

**Снаряди лягають все ближче,
а хоч би осколком зачепило.**

Пізній дзвінок з райвідділу

Капітан Горбатюк мав підстави для того, щоб непокоїтись і попереджати Женю. Сьогодні зранку в нього відбулася зустріч і розмова з одинадцятикласником Валерою Лобуренком.

Хоч Валера й намагався триматися впевнено і зухвало, відчувалося, що він нервує і щось приховує.

— Скажи, будь ласка, в суботу ти заходив у туалет на третьому поверсі після п'ятого уроку? — спитав капітан.

— Здається, заходив. А що — треба було взяти дозвіл у міліції?

— З шестикласників нікого там не бачив? — наче й не помічаючи глузливого тону, продовжив капітан.

— А-а... ви про те зникнення... Ні! Я його не бачив.

А якби й бачив, то не помітив би. Я не для того туди заходив... — хлопець сміявся просто у вічі капітанові.

— Я розумію, що не для того, — спокійно сказав капітан.

— І не для того, щоб вколотися! Я не колюся! — раптом сказав

Валера, і в очах його спалахнув злий вогник.

— А чого ти про це говориш? — щиро здивувався капітан. «Справді, чого він про це говорить? Крім Регіни Ігнатіївни, ніхто про анонімний лист не знає... Вона пообіцяла нікому не говорити ні про лист, ні про розмову».

— А... а вас же це цікавить? — трохи розгубився Валера.

— Хто тобі сказав? Ні! Звідки ти взяв? — капітан пильно дивився на хлопця.

— Ну... зараз же... — Валера одвів очі, — зараз же так борються з наркоманією, токсикоманією...

— Скажи, а ти знаєш Вітасика Дорошенка?

— Того, що зник? Шестикласника?.. Ну, бачив...

— А ти всіх шестикласників знаєш?

— Ні... звичайно.

— А його... Він що — чимось вирізнявся?

— Ні... нічим... по-моєму... — у голосі Валери була якась непевність.

— А чого ж ти його запам'ятав? У тебе, може, був з ним якийсь конфлікт?

— Конфлікт? Із пацаном? Невже ви думаєте, що я конфліктую з пацанами? Виріс я з того віку.

— Ну, різне буває... Іноді пацан суне свого носа, куди не слід. Доводиться того носа прищикнути.

Валера почервонів:

— Ні.

— Але ж ти хлопець запальний, задерикуватий. Спалахуєш легко. З міліцією були неприємності... Одному на стадіоні навіть руку зламав. Не на користь пішли тобі ті прийоми самбо. А чого ти, до речі, спорт кинув?

— Кинув — і все.

— Хто тебе тренував?

— Шипуля... торбохват.

— Чого це він «торбохват»?

— А я знаю, чого бувають торбохвати? Під себе гребуть... І потім горять, як Наполеон у Москві.

— У тебе з ним був конфлікт?

— Та що ви — «конфлікт-конфлікт»!.. Дуже він мені потрібен, той Шипуля!.. Його самого витурили.

— За що?

— Вам краще знати. Я не стукач. Хочете, щоб він мені голову одкрутив? Ні-ні. Дякую.

Капітану Горбатюку не могло й на думку спасти, що за якихось три години він сам зустрінеться з тим Шипулею, та ще за таких дивних, незвичайних обставин.

Він ледве стримався, щоб не виказати Жені Киселю, та й самому Шипулі свого подиву, коли прочитав у посвідченні прізвище.

Так, у капітана Горбатюка були всі підстави, щоб непокоїтись і попереджати Женю.

Майстер спорту Василь Іванович Шипуля за інформацією спортивного товариства два роки тому дискваліфікований і звільнений від тренерської роботи за фінансові зловживання під час виїздів на збори, тренування і національні змагання команди юнаків із боротьби самбо. Спершу справу намірялися передати до суду, але потім чогось передумали. Нині Шипуля працює нічним черговим державної охорони на складі торговельної організації, керівником якої є ніхто інший, як Борис Борисович Граціанський.

А Шипуля ж казав, що не знає ніякого Граціанського. Питань виникало дедалі більше. Відповіді — поки що жодної.

Де Вітасик Дорошенко, де Вітасик Граціанський та його батьки — поки що лишалося таємницею...

...Пізно увечері два капітани знову сиділи на балконі дванадцятого поверху, дивилися вниз на мерехтливі вогні й говорили.

— Дуже мені не сподобався Шипуля, — говорив капітан Горбартюк. — Те, як він дивився на Женю. Така лють була в очах. У цю мить він був здатний на будь-який кривавий вчинок. Страшний чоловік! Гора м'язів і люті. Як він міг тренувати дітей?

— Є, на жаль, такі «вихователі», які на дітях тільки заробляють.

— Слухай, ти ж зараз розслідуєш відмивання грошей у торговельній мережі. Борис Борисович Граціанський не проходить у тебе?

— Ти знаєш, ні, — похитав головою капітан Попенко. — Абсолютно чистий. Просто дивно навіть. Працює п'ятнадцять років у цій мережі. Навколо нього майже всі «старі», так би мовити, кадри вже давно у нас

на гачку, а Борис Борисович непорочний, як Діва Марія. Снаряди лягають все ближче, а його хоч би осколочком зачепило. Жодних «відкатів», жодного зловживання, ні «чорної каси», ні «відмивання грошей». Комар носа не підточить.

— Ну що ж. І в торгівлі бувають чесні керівники.

— Він у них там — один з ініціаторів боротьби з зарплатами в конверті.

— Він мав якраз доповідь робити. І раптом зник. Дуже не подобається мені причетність до цього всього спортсмена Шипулі. І Валера Лобуренко, я ж тобі казав, що говорив про Шипулю.

— Треба, мабуть, — запропонував Анатолій Петрович, — постежити за ним.

— Та я вже думав, але після зустрічі зі мною він «ляже на дно», розуміючи, що тепер під підозрою.

— Треба шукати Бориса Борисовича. Ціла сім'я на машині не може зникнути зовсім безслідно.

— «Треба»... «Треба»... Все, що треба, я, здається, зробив. Підключилася автоінспекція. Хлопці шукають.

— Що ж, почекаємо до завтра. Як сказав по телефону «не своїм» голосом Вітасик Дорошенко: «Не приїду ще два-три дні».

— Завтра — третій, — сказав Степан Іванович. — Як нічого не з'ясується, буду змушений оголосити розшук по всій країні.

І тут у кімнаті задзвонив телефон. Дружина зняла трубку й гукнула:

— Стьопо! Тебе!..

Вони пішли з балкона в кімнату. Капітан Горбатюк взяв трубку:

— Слухаю!

І враз обличчя його спохмурніло.

— Що таке? — звів брови Попенко. Горбатюк поклав трубку й зітхнув:

— Справи ускладнюються. Щойно до райвідділу зателефонувала схвильована мати Жені Киселя. Женя зник. Мав бути дома після школи, зараз майже північ, а його нема.

— Тю! — тільки й вимовив капітан Попенко. — Це вже не смішно.

— Аж ніяк. Я ж його попереджав... Я ж попереджав... Невже...

— Ти гадаєш, це Шипуля?

— Не знаю. Але все може бути. То такий тип... Я ж тобі казав. Мушу

поговорити з ним негайно! — Горбатюк почав швидко одягатися. — Та ти що? Зараз уже ніч. Він, може, спить. Не будеш же ти вдиратися серед ночі...

— Не спить. В усякому разі не повинен. Я ж тобі казав. Він працює в охороні на торговельному складі.

— А-а. Точно. Почекай, я з тобою. Зараз тільки переодягнуся.

Розділ VII

Розмова з Шипулею. «Досить уже того міліцейського свавілля!» «Не виключаю можливості, що нам доведеться працювати у тісному контакті». Капітан Горбатюк зітхає

Шипуля аніскілечки не здивувався, коли побачив двох капітанів. Він мовби чекав на них. У всякому разі така посмішка буває саме в людини, яка нарешті бачить тих, кого довго чекала.

— А-а, заходьте-заходьте! Доглядачів порядку завжди ласкаво просимо, — примружені очі дивилися нахабно й насмішкувато.

У кутку на восьми щільно зсунутих стільцях був розстелений величезний спальний мішок.

На письмовому столику під настільною лампою біля телефону лежала нерозгорнута книжка «Постріли в ресторані Сирано». Глянувши на неї, капітани перезирнулися. Книжка була їм знайома — збірка американських детективів.

«Довідкова література», — подумав Горбатюк.

«Керівництво до дії», — майже те ж саме подумав Попенко.

— Добрий вечір, — привітався Горбатюк. — Вибачте, що потурбували.

Попенко лише кивнув, вітаючись.

— Будь ласка, будь ласка! Я ж сказав. Для вас — жодних обмежень. Усе розумію.

— А що саме розумієте? — швидко спитав Попенко. — Що?

— Вам відомо, чого ми прийшли? — Горбатюк пильно глянув Шипулі просто у вічі.

— Ну... — Шипуля трохи знітився, але одразу взяв себе в руки. — Що там розуміти? Раз прийшли, значить, треба. Хай там як, а ми з однієї компанії, майже колеги. Державна охорона теж належить до вашої організації.

В очах знову застрибали насмішкуваті вогники.

— Тому ви й сказали Жені, що ви з міліції? — Горбатюк зробив паузу і, наче між іншим, спитав: — А ви не знаєте, до речі, де він зараз?

Обидва капітани не зводили очей з обличчя Шипулі. Той знову знітився, але удав здивування:

— А звідки я можу знати? Що я... — він затнувся, не підібравши слова.

Неакторові удати здивування — річ не проста. І спостережливий легко побачить, коли людина щиро дивується, а коли удає, що дивується.

Капітани знову презирнулися. Сумнівів не було: Шипуля веде гру.

— Де хлопчик? — зціпивши зуби, спитав капітан Горбатюк. — Це не жарти, Шипуля. Вдень він ловить вас на схилі з біноклем, сповіщає мені. А ввечері зникає. Каузальний зв'язок між цими фактами очевидний.

— Каузальний? — скривився Шипуля. — Без поняття.

Він явно тягнув час.

— Причинно-наслідковий. Ланцюжок: причина — наслідок.

— А які причини в мене були чіпати того пацана? Що він мене бачив на схилі з біноклем? Ай! Не смішіть мене, капітане! Теж іще злочин — дивитися у бінокль! Що там, військовий об'єкт, чи що? Ну, дивився. Бо треба був мені Граціанський. Обіцяв мені з квартирою... І десь запропав.

— А ви ж сказали, що ніякого Граціанського не знаєте.

— Що? А-а, ну то я з несподіванки. Як це я його не знаю? Стережу його добро і не знаю.

— З несподіванки? Дивно.

— Дивно? Коли б на вас ні з того ні з сього на вулиці накинулася допитувати міліція — ви би власне прізвище забули. «Дивно»!

— Не дуже переконливо, але... Врахуйте, Шипуля, ми цю справу так не залишимо. Йдеться про хлопчика, про дитину.

— І не про одного, а принаймні про трьох, — докинув капітан

Попенко, який до того тільки мовчки спостерігав.

— Ну, знаєте, це вже комедія. Вішати на мене цілий дитсадок... Де у вас докази? Доведіть! Ви знаєте, що таке презумпція невинності?

— Знаємо, Шипуля, знаємо. А скажіть, будь ласка, де ви були сьогодні після того, як ми з вами розлучилися вдень? Згадайте, якщо не важко.

— Начальники! Ну що ви, їй-богу! Ви що — серйозно? — Шипуля посміхнувся од вуха до вуха. — Та в мене залізне алібі. Був дома, потім пішов на роботу. Сюди. І нікуди не відлучався. Є свідки.

— Перевіримо. А одразу куди пішли?

— Сказав же — додому.

— А по телефону не дзвонили нікому? Ні з ким потім не бачилися? Не зустрічалися? Не говорили про нашу з вами зустріч?

Шипуля почервонів.

— Це що — допит? Більше відповідати не буду. Допитувати викликайте мене офіційно. І допитуйте у присутності адвоката. Ми зараз будуємо правову державу. Досить уже того міліцейського свавілля.

— Колего! — схилив голову набік капітан Попенко. — Що ж ви так на своїх?

— Це ви на своїх, а не я, — огризнувся Шипуля.

— Я ще раз попереджаю: якщо ви щось знаєте про зникнення хлопця, скажіть. Буде краще. Пом'якшить вину.

А знайти ми його все одно знайдемо. І тоді ви пошкодуєте, що не використали останньої можливості.

— Не залякуйте! Не залякуйте! Я не з лякливих. Сказав — гаплик! Відповідати більше не буду. Аривідерчі! — Шипуля підвівся і розправив свої могутні груди, наче показуючи цим, що він таки нелякливий.

Коли вони вийшли, капітан Горбатюк подивився на друга і спитав:

— Ну, що скажеш?

— Скажу, що цей Шипуля — кримінальний тип. І по-моєму, до зникнення хлопця якийсь стосунок таки має. Принаймні мені так здалося.

— Мені теж.

— Але довести це буде важко, — розвів руками Анатолій

Петрович. — Його хтось проінструктував.

— О! Ти знаєш, я тільки хотів сказати... Що всі оті його юридичні «пасажі» — з чужого голосу.

— Точно. І лексика не його. І, як то кажуть, «домашня заготовка». «Награний варіант», як у футболі. Спеціальний інструктаж для розмови з міліцією.

— Треба встановити за ним нагляд. Шкода, що я не встиг це зробити одразу.

— Ну, ти ж не знав, що події розгортатимуться так блискавично.

— Ти гадаєш, — запитав Степан Іванович, — що тут пахне великими справами?

— Не виключаю можливості, що нам, друже, з тобою доведеться працювати у тісному контакті.

— Ти знаєш, я теж подумав про це.

— Цей Шипуля, звісно, хлопець обмежений, — сказав капітан Попенко, — ситуація з Женею була для нього несподіванкою, і він припустився помилки, коли сказав, що гадки не має, хто такий Граціанський. Хтось його вже поправив.

— Ех, Женя, Женя! Що ж із ним сталося, бідолахою? Невже необережно сунув носа у цей гадючник і...

— Не думаю, щоб...

— І я не думаю, але...

Удома першими словами, якими зустріла капітана Горбатюка дружина, були:

— Женя знайшовся!

— Що? Як? Де?

— Тільки що дзвонили. Повернувся додому. Приїхав на таксі. З лісу. Дуже втомлений. Нічого толком не розказав. Тільки те, що була якась пригода. Був у дуже цікавих людей. Уже спить.

— Ну, слава Богу! Живий! — полегшено зітхнув капітан.

Розділ VIII

Викрадення

поки Женя Кисіль спить, а всі інші губляться у здогадках, не маючи

Точної інформації, ми з вами повернемося трохи назад і подивимося, що ж із ним сталося.

Попрощавшись із капітаном Горбатюком, Женя пішов додому. Як завжди, сам розігрів собі обід, пообідав і сів за уроки. Але домашні завдання в голову не лізли. Він ніяк не міг зосередитися. Весь час думав про того страшного Шипулю і про слова капітана Горбатюка: «Я тобі наказую, чуєш! Сам без мого дозволу нічого у цій справі не роби... Бо ще чого доброго й тебе шукати доведеться...».

Що ж це справді робиться на світі?!

Вітасик зник, Граціанські зникли, натомість з'явився Шипуля, від однієї згадки про якого мерзне потилиця. Що це все означає?

Думки стрибали, як зображення у зіпсованому телевізорі.

Несподівано задзвонив телефон. Женя зняв трубку.

— Алло.

— Попроси, будь ласка, тата, — почувся хрипливатий голос.

— Тата нема. На роботі.

— Тоді маму.

— І мама на роботі. А... що таке?

— Нічого. Тоді іншим разом. Це з ЖЕКу. У вас заборгованість за квартиру. До побачення.

Женя поклав трубку.

Минуло кілька хвилин.

І раптом почувся дзвінок у двері.

Ноги у Жені підгиналися, коли він підійшов до дверей.

— Хто там?

— Женя? Кисіль? Відчини, будь ласка! — почувся незнайомий хлопчачий голос.

Женя на всяк випадок накинув ланцюжок і прочинив двері.

По той бік дверей стояв незнайомий хлопчик років десяти.

— Що таке? — тремтячим голосом спитав Женя.

— Женя? Кисіль? — повторив хлопчик.

— Я, — ледь вимовив Женя.

— Вийди у скверик. Там тебе чекають.

— Хто? — похолов Женя.

— Якийсь дядечко. Низенький такий, в окулярах, з борідкою.

— А... а що таке?

— Не знаю. Він мене попросив. Хоче тобі щось сказати. Те, що тебе цікавить.

Хлопчик рвучко повернувся і швидко залопотів униз по сходах. Женя не встиг більше нічого спитати. Серце у нього в грудях гупало як дзвін. Що це? Хто це?

Низенький, в окулярах, — значить, не Шипуля. Хоче щось сказати, що мене цікавить. Про Вітасика, може? Що робити? Вийти?

Але ж капітан попереджав... Треба порадитися.

Ледве попадаючи пальцем у кнопки телефона, Женя набрав номер капітана Горбатюка. Капітан власноручно записав йому номер на папірці й попередив: «Коли що — негайно дзвони».

Залунали часті гудки — зайнято.

Кілька разів набирав номер Женя, і весь час було зайнято...

«А чого я боюсь? — нарешті подумав він. — Зараз день, сонце сяє, людей повно. Коли що — кричатиму, верещатиму. Врятують. А попередження капітана... Я ж сам нічого робити не збираюсь. А проґавити таку можливість щось дізнатися про Вітасика — боягузтво і нікчемність. Треба йти!»

...Він одразу побачив того низенького дядечка в окулярах, із борідкою.

Біля скверика стояли червоні «Жигулі» з розчиненими дверцятами, і дядечко курив, спершися ліктями на дах «Жигулів».

Окуляри були якісь димчасті, дзеркальні й виблискували на сонці.

Побачивши Женю, дядечко привітно усміхнувся і махнув йому рукою, підкликаючи.

Навколо сновигали перехожі, мчали машини, шурхотіли тролейбуси, за рогом деренчав трамвай.

«Ну, чого ти боїшся, пігмей!» — сам себе лайнув Женя і перебіг вулицю.

— Кисіль? Привіт! — знову усміхнувся дядечко, ловко пірнув у машину і вже звідти гукнув, посуваючись до керма: — Сідай! Побалакаємо!

Женя завагався.

Дядечко знову гукнув весело:

— Боїшся? Що я тебе — з'їм?

Голос у дядечка був такий привітний і веселий, що Жені стало

соромно за свою полохливість. І він заліз у машину. Але дверцята залишив розчиненими.

— Та зачиняй! Не бійся!

І Женя не встиг отямитися, як дядечко перехилився через нього, ловко схопився за ручку, смикнув, і дверцята клацнули, зачинившись.

— Ну й обережний! Фільмів, мабуть, надивився. Вразливий ти хлопець. То тільки в кіно страхи. А в житті зовсім по-іншому... Ти свого друга побачити хочеш? — дядечко так несподівано це сказав, що Женя здригнувся.

— А... а де він?

— Поїхали! — дядечко ввімкнув мотор, і «Жигулі» зрушили з місця.

— К-куди? — Женя похолов.

— Та не бійся, тут недалеко...

— К-куди ви мене везете? — ледь вимовив Женя, тільки тепер усвідомлюючи всю незвичайність і небезпечність свого становища.

— Ну, сказав же — недалеко... Чого ти хвилюєшся?

— Дядечку, зупиніться! Дядечку, пустіть мене!

— Ну-у!.. — весело дорікнув дядечко. — Не ганьби себе! Такий геройський хлопець, а...

— Зупиніться, я вас прошу! Будь ласка!

— А твій друг сміливіший за тебе. Ай-яй-яй! Соромно.

Женя на хвилину замовк.

Вони виїхали на бульвар. Вдалині на тротуарі Женя побачив міліціонера.

— Я... я міліціонера гукну зараз! Я... я кричатиму!

— Оце вже зовсім ні до чого, — дядечко вихопив із кишені якийсь балончик, миттю сунув Жені прямо під ніс, чвиркнув... Жені враз перехопило подих, голова пішла обертом. І далі він уже не пам'ятав нічого...

...Нарешті до його свідомості почали долимати голоси.

— Ну диви — досі не отямився! — роздратовано говорив хтось незнайомий.

— Я ж не думав, що він так довго, — голос «дядечка» звучав винувато. — Я ж хотів навпаки, щоб було тихо, щоб він шелесту не наробив, щоб...

— «Щоб», «щоб», «щоб»... Щоб тобі свободи не бачити!.. Там уже,

мабуть, усю міліцію на ноги підняли. Кіднепінг! Викрадення дитини!

— Ну, я ж... у мене ж не було іншого виходу...

— З будь-якого становища завжди буває два виходи — розумний або дурний. Думати треба! Думати! Скільки я вас учу, а за вами все золоті верби ростуть.

Голос незнайомця був старечий, прокурений.

Женя розплющив очі. Але нічого не побачив. У кімнаті було темно. Лише на тлі вечірнього неба у вікні вимальовувалися два силуети — вищий і нижчий.

Сліпуче світло ліхтарика враз примусило Женю замружитися.

— О! Прочумався! Нарешті! — голос незнайомця одразу став лагідний. — Ну й сонько ти, голубе! Мама там уже хвилюється, місця собі не знаходить, а ти спиш. Сам винен. Давно міг уже бути дома. Давай-давай, підводься. Випий оно водички. «Боржомі».

Руки, що виринули з темряви, підвели, посадили його на дивані, подали склянку «Боржомі». Женя слухняно випив.

— Отак! — незнайомиць погладив його по голові. — Вибачай, голубе, що потурбували тебе. Але... потрібна деяка інформація. Скажеш — і одразу поїдеш додому. Судячи з усього, ти, голубе, в контакті з міліцією. Так от, скажи нам, будь ласка, що ти знаєш про Граціанських? Де вони зараз? І що про це відомо міліції?

— Я... нічого не знаю.

— Так-таки й не знаєш?

— Не знаю! Чесне слово!

— Ти хлопець недурний і мусиш розуміти, що раз ми заради тебе, пацана, ганяли машину (а бензин зараз дорогий!), то це справа серйозна. І жартувати з нами...

— Я... не жартую.

— Дивись!.. І в школі, у класі, нічого не кажуть?

— Ні.

— І міліція, кажеш, не в курсі справи? А може, його заарештували?

— Ні. По-моєму, ні.

— «По-твоєму» чи «ні»?

— Якби його заарештували, вони б його не шукали.

— А вони його шукають?

— По-моєму, шукають. В усякому разі так вони говорили.

— Говорили... Та-ак... — задумливо промовив із темряви незнайомиць. — Ну, це вже щось конкретне... Дякую, голубе, за інформацію. Більше нічого не скажеш?

— Ні, — Женя раптом відчув себе зрадником, який виказав ворогові військову таємницю. Але він же нічого не сказав, він...

— Ну, гаразд. Їдь додому. Як бачиш, нічого поганого ми тобі не заподіяли. От тобі полтина на морозиво, — з темряви простягнулася рука і сунула йому в кишеню п'ятдесят гривень.

— Ні, ні, не треба! — запротестував Женя.

— Бери-бери! Це тобі компенсація за переживання. Але й ти, голубе, нас не підводь. Про те, що був у нас, — нікому ані слова. Ні мамі, ні татові, ні тим паче міліції.

— А як же?.. — розгублено проказав Женя.

— Пояснити відсутність, звичайно, треба. Скажеш, що тебе біля будинку підхопили троє диваків на «Жигулях». Просили показати дорогу. І завезли аж у ліс, у ресторан «Курортний». Не відпускали. Один весь час плакав і пригортав тебе. Ти, мовляв, дуже схожий на його молодшого брата. Потім на прощання дали оту полтину, посадили на таксі й одправили додому. Так буває, коли гуляють хлопці, які повернулися з-за кордону, з заробітків. В усякому разі це вірогідніше, ніж те, що відбулося насправді. Бо хто тобі повірить, що тебе возили, присипляли, зав'язували очі, дали гроші лише для того, щоб спитати, чи не заарештовано Граціанського. Таку інформацію можна одержати за дві хвилини по телефону. Безкоштовно.

Вперше за весь час подав голос «дядечко» — захихикав із темряви.

— То чого ж ви не... — почав був Женя, але незнайомиць його перебив:

— А ми якраз «не»! Ми тебе не викрадали, не присипляли, грошей не давали! Ти тут не був! Все це з голови викинь. Залиш тільки ту пригоду з трьома диваками. Затямив? Бо якщо розляпаєш, буде погано. І не так тобі (ми все-таки дітей не чіпаємо), як твоїм батькам. І мама може дуже й дуже постраждати, а тато взагалі на все життя калікою лишитися може. Якщо виживе... Отак, голубе. Подумай про своїх батьків, пожалій їх.

У Жені перехопило подих — наче рука незнайомця вистромилася з темряви і здушила його за горло.

І враз він зойкнув і відсахнувся. Бо й справді з темряви вистромилися дві руки, які тримали чорну хустку.

— Не бійся! Треба зав'язати очі. Для твого ж добра. Щоб не було в тебе спокуси привести сюди міліцію і наразитися таким чином на небезпеку.

Женя не став опиратися, зрозумівши, що це марна справа.

— А де Вітасик? — спитав Женя.

— Який Вітасик?

— Дорошенко. Дядечку, ви ж казали, що...

— А-а. То я так казав... для годиться... — «дядечко» захихикав.

— Ви його викрали? Викрали?

— Та ти що! Нема нам чого робити, тільки викрадати якихось двієчників.

— Він не двієчник.

— Тим більше.

Незнайомиць не сказав на це ні слова. Жені зав'язали очі, взяли за руку і повели.

— Обережно. Тут сходи, — попередив незнайомиць.

Потім його посадили в машину.

— Бувай здоровий! Добре запам'ятай, що я тобі сказав.

І не роби дурниць.

Дверцята хряснули, машина рушила.

Їхали вони довго, майже годину або й півтори. І всю дорогу мовчали. Женя розумів, що дядечко «пішак» і від нього нічого не залежить. Керує всім незнайомиць, якого Женя так і не роздивився.

Нарешті машина спинилась. Дядечко зняв із Жениних очей пов'язку і сказав:

— Ходімо, я посаджу тебе на таксі.

Женя вийшов із машини, роззирнувся.

Вони були на околиці міста попід лісом, біля зупинки таксі, де стояло кілька машин.

Дядечко підійшов до першої машини, поговорив із шофером і махнув Жені рукою.

Таксист тільки сказав:

— Що? Загуляв?

Женя не відповів, і шофер більше не говорив нічого аж до самого

дому.

Батьки так зраділи, побачивши його, що не дуже розпитували.

— Завтра, завтра розкажеш. Лягай, синку, лягай.

Тільки тато, дивлячись, з якою похапливістю їсть уже в ліжкові Женя свою улюблену ватрушку, сказав:

— Не дуже щедро пригощали тебе твої п'яндиги.

Женя почервонів і одвернувся до стіни.

За хвилину він уже спав.

Розділ ІХ

Женя відмовляється від свідчень.

«Версія то вірогідна, але трохи безглузда»...

Капітан Горбатюк подзвонив уранці, о пів на восьму.

— Вибачте, що так рано турбую. Як Женя?

— Ще спить, — сказав тато: він узяв трубку.

— Не будіть його, хай одіспиться. І до школи хай сьогодні не йде. Я подзвоню директору. Що він розказував?

Тато переповів те, що розказав уночі Женя.

— Гм... Ви коли йдете на роботу?

— О восьмій.

— А дружина?

— Теж. Одночасно.

— Я за двадцять хвилин буду. З вашого дозволу. Мені треба обов'язково поговорити з Женею. Якогога раніше.

І не хотілося б його будити.

— Ви гадаєте, він говорив неправду?

— Не знаю. Але хотів би знати. Це дуже важливо.

— Ви думаєте, йому щось загрожує?

— Не хвилюйтесь. Ми зробимо все, щоб відвести загрозу.

— Ви ж розумієте...

— Я вас розумію. Не будемо гаяти часу. Я їду. З вашого дозволу?

— Будь ласка! Будь ласка!

Капітан Горбатюк приїхав за п'ятнадцять хвилин.

— Пане капітан, дорогий мій, ми так хвилюємося! — кинулася до

нього мама. — Може, мені не йти на роботу?

— Спокійно йдіть. Не хвилюйтесь. Не бійтесь. Я ж не приватна особа. Я на службі. І служба моя полягає в тому, що я відповідаю за безпеку громадян. У цьому конкретному випадку — за вашого сина. І за вас теж. Зробимо все можливе.

Коли батьки пішли, капітан Горбатюк сів біля телефона і, намагаючись говорити півголосом, почав надзвонювати. Він дзвонив кілька разів — одним щось пояснював, просив дозволу, іншим наказував.

— Женя прокинувся якраз тоді, коли капітан закінчив усі розмови і, прочинивши двері, зазирнув до його кімнати. Двері рипнули, і Женя прокинувся. Побачивши капітана, він широко розплющив очі:

— Ви?!

— Я! Доброго ранку, шукачу пригод!

— Доброго ранку... А чого?..

— Ще питаєш! Сполошив усе місто!.. Ну, розкажуй, що в тебе за одиссея була вчора.

Женя розказав те, що й батькам, навіть тими ж самими словами.

— Та-ак... Гультаї, значить... з-за кордону... З заробітків... Грошики прогулювали... А одному ти братика молодшого нагадав... Ясно!.. Ну, а якихось виразів характерних, словечок жаргонних ти не запам'ятав? Як вони говорили? Нормально?

— Нормально, по-моєму...

— Ану, подивись мені в очі, Женю!

Женя кинув на капітана збентежений переляканий погляд.

— Ти говориш неправду, Женю. Все було не так. Все було по-іншому. Тебе посадили в машину і кудись повезли.

І щось розпитували. І залякували. Сказали, що як ти скажеш, вони помстяться. І не так, може, тобі, як твоїм батькам.

— Звідки ви знаєте? — прохопився Женя.

— Знаю я тільки тепер, після твоїх слів. А раніше здогадувався.

— Ні! Ні! Я нічого не сказав. Ні! — Женя заплакав.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ